

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
FAALİYETLERİNİN DENETİM ODAĞI DÜZEYİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ: BİR DEVLET
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

**INVESTIGATION OF RELATIONS BETWEEN
LOCUS OF CONTROL AND SOCIAL ACTIVITIES
AMONG UNIVERSITY STUDENTS:
A STATE UNIVERSITY CASE**

Doç.Dr.Ufuk DURNA*
Arş.Gör.Faruk Kerem ŞENTÜRK*

ÖZET

Denetim odağı kavramı insanları iç denetimli ve dış denetimli olmak üzere iki grup altında ele almakta ve davranışlarını, alışkanlıklarını, ilişkilerini, başarı ve başarısızlık durumlarını bu kapsamda değerlendirmektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin denetim odaklarını (iç veya dış denetimli) tespit etmek ve sahip olunan denetim odaklarının çeşitli sosyal alışkanlıklar üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin sahip olduğu denetim odağı ile üniversite okuma nedenleri, desteklenen siyasi görüş, dinledikleri müzik türleri, takip ettikleri sosyal faaliyetler, izledikleri TV programları, madde kullanım alışkanlıkları, ders alışkanlıkları ve boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda üniversite öğrencilerinin boş zaman faaliyetleri, dinledikleri müzik türleri ve üniversite okuma nedenleri ile denetim odakları arasında birtakım ilişkiler tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Locus of control (LOC) concept categorizes people in two groups as internal and external locus of control and it examines behaviors, habits, relations, achievements and failures of people. Determining LOC of students and identify the effects of LOC on a variety of social activities are aimed in this study. The relationship between LOC of students and reasons to study in university, political opinion, music type preferences, social activities, TV program preferences, toxicomania habits, study habits and free time activities are researched in this study. As a result some relations were determined between LOC and free time activities, music type preferences and reasons to study at university.

Denetim Odağı, Sosyal Faaliyetler, Üniversite Öğrencileri
Locus of Control, Social Activities, University Students

* Akdeniz Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi.

GİRİŞ

Rotter (1989) kişilik bakımından insanları iç denetimli ve dış denetimli olarak iki grup altında incelemiş ve içten denetimli insanları çevrelerini kendi yararlarına değiştirebileceklerine inananlar ve dıştan denetimlileri ise çevrenin denetimi altında olduğuna inananlar olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla denetim odağı kavramı insanların yaşadıklarının nedenleri konusunda sorumluluğu kime veya neye yüklediği ile ilgili bir kavramı ifade etmektedir.

İnsanlar her an yeni bir karar verme süreci ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu kararlardan bazıları sıradan kararlar olsa da evlilik, okul ve meslek seçimi, inanç seçimi, belli bir görüşü destekleme kararı vb. gibi birçok önemli karar verme gibi bir durumla da yüzleşmektedir. Bu kararları alırken bireyin sahip olduğu kişilik çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilik konusuna farklı bir açıdan bakan denetim odağı kavramına göre, içten denetimli öğrencilerin genel anlamda bilişsel ve metabilşsel stratejileri daha sık kullanma, kendi bilgi ve becerilerindeki gelişimi daha çok sınama, karar verme sürecine daha çok zaman ayırma gibi özellikleri ön plana çıkmaktadır. Bu sonuçlara bakarak bireyler çocuklarını iç denetimli olma yolunda yönlendirmek durumunda kalmaktadır. Gerek aile bireyleri gerek çocuğun yaşamı boyunca karşılaştığı eğitimcileri bireyin denetim odağının oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak bireyin kişilik oluşumundaki etmenler dikkate alınmalı ve davranış biçimlerine bu etmenler çerçevesinde yön vermelidir.

Kişilik gelişiminde önemli bir yeri olan üniversite eğitimi sürecinde öğrencilerin denetim odaklarının tespit edilmesi ve denetim odakları oluşumuna etki eden faktörlerin keşfedilmesi bu öğrencilerin doğru alanlara yönlendirilmesi açısından oldukça önemli bir konudur.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sahip oldukları denetim odakları ile günlük yaşamındaki sosyal faaliyetleri, siyasi görüşleri ve üniversite okuma nedenleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. İlk olarak denetim odağı kavramı ve denetim odağını oluşturan iki unsur olan iç ve dış denetim odağı konusunda bilgi verilecek daha sonra elde edilen veriler kapsamında yapılan analizler ve analiz sonucu elde edilen bulgular ve sonuç paylaşılacaktır.

KONTROL ODAĞI KAVRAMI (LOCUS OF CONTROL)

Rotter tarafından ortaya konulan denetim odağı kavramı toplumsal öğrenme kuramını temel almıştır. Toplumsal öğrenme kuramına göre davranış sonuçlarının başarı yada başarısızlık olacağına ilişkin beklentiler, gerçekleşen sonuçları ve oluşumu sırasındaki psikolojik sorunların bir işlevidir. Kısaca davranış bu üç değişkenin birlikte oluşturduğu bir sonuçtur. Rotter'ın denetim odağı kavramı ise bu üç değişkenden ilgi ile alakalıdır (Dönmez, 1983: 37). Kişiliğin bir boyutu olarak ele alınan denetim odağı kavramı ortaya atılışının üzerinden geçen 35 yılı aşkın bir süredir birçok

araştırmaya konu olmuş ve çok sayıda kişilik değişkeniyle ya da davranışla ilişkisi incelenmiştir (Dağ, 1991).

Kontrol odağı, tek başına bir pekiştireç olmaktan daha çok, bireyin davranışının sıklığını kontrol eden ve pekiştireçlerin neye yol açtığına yönelik inanç ve beklentilerini ifade eden bir yapıdır (Akın, 2007: 9).

Rotter'e göre denetim odağı inancı bireylerin geçmişlerindeki pekiştirici yaşantılarına dayalı olarak davranışlarının sonuçlarını kendi kontrollerine veya kendi dışlarındaki odakların (örn; şans, talih, kader, Tanrı vb.) kontrollerine bağlamaları sonucu oluşan bir özelliktir. Bazı bireyler, iç-dış denetim odağı inancı boyutunun uç noktalarında bazıları da ortalarında yer alabilmektedirler (Tümkiye, 1998: 1).

Bireyler başarılı oldukları durumlarda içsel kontrol odaklı, başarısız oldukları durumlarda ise dışsal kontrol odaklı olmayı daha fazla tercih ederek bilişsel ve duygusal denge sağlama ve benliğe hizmet eden yargılarda bulunma eğilimi gösterirler(Akın, 2007: 9).

Bireyin denetim odağını, inancının içten ya da dıştan algılamasına etki eden çevresel faktörler içinde fiziksel çevredeki hareket özgürlüğü kadar, genel olarak çevrenin eğitim düzeyi, dinsel inançlar, kadercilik ve benzeri diğer toplumsal çevre değişkenleri de içten ya da dıştan denetimli olma üzerinde etkilidir (Yağışan vd., 2007: 596).

Denetim odağı, karar verme davranışını doğrudan etkileyen bir kişilik özelliğidir ve denetim odağının gelişiminde, ergenlik dönemi önemlidir. Çünkü bu dönemde ergenin içten veya dıştan denetimli olmasına bağlı olarak, karar verirken sergileyeceği davranışlar da farklılaşabilmektedir. İçten denetimli bir ergen, kararlarının üzerinde kendisinin etkili olduğunun farkındadır ve kararlarının sonuçlarının sorumluluklarını üstlenmiştir. Dıştan denetimli bir ergen ise, şans ya da diğer insanların kendi yaşantısını kontrol ettiğine inandığı için karar vermeyi bile düşünmeyebilir (Gordon, 1996'dan Akt. Candangil ve Ceyhan, 2006: 72). İçten denetimliler yapacakları işi gözden geçirmeye, karar vermeye ve başarı için çaba sarfetmeye daha fazla zaman ayırır, başarılarına yardımcı olabilecek yaptıkları işe yada karşılaştıkları soruna ilişkin ipuçlarını daha iyi seçip kullanır ve bilişsel etkinliklerde dışsal denetimlilerden daha üstündürler (Dönmez, 1987:264). Lifshitz (1973) yaptığı çalışmada öğrencilerin denetim odakları ile yaş düzeyi arasında ilişki tespit etmiştir. Olgunluk arttıkça gerek başarılı gerek başarısız sonuçların sorumluluğunu kabullenme düzeyinde de artış olduğunu belirtmiştir. Watkins (1987) ise yaptığı çalışma sonucunda öğrencilerin akademik başarısı ve olgunluk düzeyi ile sahip olduğu denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Bu çalışmanın temel konusu öğrencilerin denetim odaklarının çeşitli sosyal değişkenler tarafından nasıl etkilendiğini tespit etmektir. Denetim odağının etkilediği veya denetim odağının oluşumunu etkileyen faktörler ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan öğrenciler ile ilgili yapılan bazı çalışmalar Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin Denetim Odakları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Yazar Adı	Yayın Yılı	Çalışma Sonucu
Basım, Çetin ve Meydan	2009	Kişilerarası çatışma çözme süreçlerinde kişilik ve cinsiyet değişkenlerinin önemli rol oynadığı ve iç denetimliler daha yapıcı ve çözümcü olduğu tespit edilmiştir.
Wood, Saylor ve Cohen	2009	Dış denetimi güçlü olan öğrenciler derslerden daha düşük notlar almaktadır. İç denetimliler akademik başarıyı yakalamada daha avantajlıdır.
Sardoğan, Kaygusuz ve Karahan	2006	İnsan ilişkileri beceri eğitimi programına katılan öğrencilerin denetim odağı düzeylerinde, programa katılmayan öğrencilere göre içten denetimlilik doğrultusunda anlamlı düzeyde değişme olduğu tespit edilmiştir.
Leontopoulou	2006	Denetim odağının olgunluk düzeyi ve sıkıntılar ile başa çıkma gücü üzerinde önemli bir tahmin aracı olduğunu ve bu değişkenlerle ilişkili olduğunu vurgulamıştır.
Gürol ve Atsan	2006	İçten denetimli kişilerin daha girişimci yapıda olduğu sonucuna ulaşmışlardır
Derelioğlu	2004	Öğrencilerin eleştirel düşünme puanları ile denetim odağı puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaş değişkeni ile eleştirel düşünme ve kontrol odağı puanları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir.
Deryakulu	2002	İç denetim odağı yönelimli öğrenciler, basılı bir öğretim materyalini kavramalarını dış denetim odağı yönelimli öğrencilere göre anlamlı olarak daha sık denetledikleri sonucuna varmıştır.
Durak	1997	Öğrencilerin denetim odağı düzeyleri ile yaş, algılanan akademik başarı durumu ve algılanan ana-baba tutumuna göre anlamlı düzeyde fark göstermiştir. Özsaygı ile denetim odağı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur.
Çelik	1995	İçten denetimli öğrencilerin akademik başarılarının dıştan denetimli öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.
Anderson ve Schneier	1978	İç denetimli kişilerin grup içinde liderliği daha kolay ele geçirdiğini tespit edilmiştir.
Rich ve Bush	1978	İç denetimli öğrenciler üzerinde düşük düzeyde denetim olduğunda ve dış denetimli öğrenciler üzerinde daha yüksek düzeyde denetim olduğunda çevresel ortama daha rahat uyum sağlamakta ve daha rahat davranmaktadırlar.

Araştırmacılar tarafından tespit edilen genel kanı, içten denetimli öğrencilerin genel anlamda bilişsel ve metabilişsel stratejileri daha sık kullanma, kendi bilgi ve becerilerindeki gelişimi daha çok sınama ve dıştan denetimli öğrencilere kıyasla daha başarılı oldukları yönündedir.

İÇ DENETİM ODAĞI

Denetim odağının içten denetim ucuna yakın olan kişiler, yaşadığı olayların, çerçevesinde olup bitenlerin kendi denetimleri altında olduğuna ve

yaşamlarını istedikleri yöne çevirebileceklerine inanmaktadırlar. Başarısızlıklarının sebebini dış faktörlerde aramadan, kendi davranışlarında arayabilmektedirler. Kendi düşüncelerine önem vermekte ve başkalarının baskılarına yenik düşmeden kendi kararlarını uygulayabilmektedirler. Karar vermeden önce çok yönlü düşünmekte, olayların sonuçlarını göz önüne alarak karar vermektedirler. İçten denetimli kişiler işlerini severek yapmaktadırlar ve daha verimlidirler. Sorumluluklarını bilen, güvenilir ve uyumlu davranışlar gösteren kişilerdir (Dönmez, 1983: 39).

İç kontrol odağına sahip bireyler, gelecekteki davranışlarını belirlemede kendilerine katkı sağlayacağına inandıkları çevresel uyarıcı ya da değişimlere dış kontrol odağına sahip bireylerden daha fazla duyarlılık gösterirler; çevresel koşulları değiştirme konusunda daha fazla adım atarlar ve yeteneklerine veya başarıya da başarısızlıklarına daha fazla önem verirler. Bunun yanında, iç kontrol odağına sahip bireyler, yaşamlarının herhangi bir boyutuyla ilgili olarak mutsuz olduklarında, bunu kendi çabalarıyla değiştirebileceklerine inanırken, dış kontrol odağına sahip bireyler, yaşamlarını yönlendirme konusunda çaresizlik yaşama eğilimindedirler ve yaşamlarındaki bazı ödüllerin kendi çabalarından kaynaklanmadığına, yalnızca doğru zamanda doğru yerde olmanın getirdiği bir rastlantı olduğuna inanırlar (Solmuş, 2004: 196).

DIŞ DENETİM ODAĞI

Bir pekiştirme özne tarafından onun bazı davranışlarını izleyen fakat başlangıçta onun davranışına bağlı olmadan varolarak algılandığında bu durum tipik olarak şans, kader ve kismetin sonuçları olarak algılanmaktadır. Ya da onu çevreleyen büyük, karmaşık güçler nedeniyle tahmin edilemez olarak algılanır. Bir olay ya da durum birey tarafından bu yolla yorumlandığında bu inanç dış kontrol olarak tanımlanır (Küçükkaragöz, 1998: 26).

Dıştan denetimli kişiler içinde yaşadıkları sosyal çevrenin kurallarına uymayı görev saymaktadırlar. Davranışlarını “başkaları ne der?” düşüncesiyle belirleyebilmekte ve başkalarının baskılarına yenik düşebilmektedirler. Çoğu kez kendi mutluluklarını bir başkasına bağımlılıkta (Örn: anne-baba, eş vb.) ve onları mutlu etmekte arayabilmektedirler (Alisinanoğlu, 2003: 98).

İç kontrol inancına sahip kişiler, amaçlarına ulaşma olasılığı ile gösterdikleri çaba ve tecrübelerinden ders çıkarma yeteneği arasında doğru ilişki olduğuna inanmakta ve kendileri için zor hedefler koymaktadırlar. Buna karşılık, dış kontrol odaklı bireyler de gösterdikleri çaba ile bu çabanın sonucunda elde ettikleri netice arasında bir bağlantı olduğuna inanmayarak, başlarına gelen önemli olayların belirleyicisi olarak şans faktörünü görme eğilimindedirler (Bernardi, 2001).

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Niğde Üniversitesi'nde eğitim gören lisans öğrencileri (Eğitim, İ.İ.B.F., Mühendislik, Fen-Edebiyat fakülteleri) oluşturmaktadır. Bu fakültelerde eğitim gören öğrenci sayısı 7500'dür. Evren'den %95 güvenilirlik sınırları içerisinde ve %5'lik bir hata payı dikkate alınarak örneklem büyüklüğü 365 olarak hesap edilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2007: 70). Üniversiteye bağlı bulunan dört fakültede eğitim gören ve tesadüfi olarak seçilen 400 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anketlerin geri dönüş oranı %95 olmakla birlikte 377 tanesi analiz yapabilmek için uygun bulunmuştur.

Araştırmada Rotter'ın iç-dış kontrol odağı ölçeği (RİDKOÖ) kullanılmıştır (Moorhead ve Griffin, 1992: 105). Ön çalışma sonucu elde edilen veriler ile anketin güvenilirliği ölçülmüştür. Anket, en yaygın kullanılan yöntem olan Alpha (Cronbach) yöntemi ile güvenilirlik testine tabi tutulmuş ve Alpha katsayısı 0.7034 çıkmıştır. Bu sonuç kullanılan anketin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmış ve $p=0,000$ çıkmıştır. Verilerin homojenliğini test etmek amacı ile Homogeneity of Variance Test uygulanmış ve $p=0,001$ ile $p=0,968$ değerleri arasında değiştiği görülmüştür. Bu sonuçlara göre eldeki verilerin nonparametrik analiz yöntemleri ile analiz edilmesinin daha doğru olacağına karar verilmiştir. Ve bu doğrultuda verilerin analizi aşamasında Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H Testi kullanılmıştır.

Öncelikli olarak öğrencilerin denetim odakları tespit edilecek daha sonra sahip olunan denetim odaklarının ne tür sosyal faaliyetlerle ilişkili olduğu ortaya konulacaktır. Araştırma kapsamında öğrencilerin sahip olduğu denetim odağı ile üniversite okuma nedenleri, desteklenen siyasi görüş, dinledikleri müzik türleri, takip ettikleri sosyal faaliyetler, izledikleri TV programları, madde kullanım alışkanlıkları, ders alışkanlıkları ve boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

BULGULAR

Öğrencilere uygulanan anket ile elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin sosyal faaliyetleri ile denetim odakları arasındaki ilişkiler aşağıda paylaşılmıştır. Öğrencilerin sahip oldukları denetim odaklarına ait bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir. Denetim odağının ilişkilendirildiği her sosyal faaliyete yönelik bir hipotez belirlenmiş ve ilişkiler ortaya konulmuştur.

Tablo:1 Öğrencilerin Sahip Olduğu Denetim Odakları

Denetim Odağı	Frekans	Yüzde
İç Denetimli	184	48,8
İç-Dış	103	27,3
Dış Denetimli	90	23,9
Total	377	100,0

Tablo 1’de öğrencilerin %48.8’inin iç denetimli, %27.3’ünün iç-dış denetimli ve %23.9’unun dış denetimli olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta öğrencilerin neredeyse yarısının iç denetimli yani kendi hayatlarını kendilerinin yönlendirdiğine inanmakta olmaları ve yaşadıkları başarısızlıkları kendi hatalarında arar bir yapıda olmalarıdır.

Tablo 2: Üniversite Okuma Nedenleri ve Denetim Odağı İlişkisi Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	İş Bulmak	Meslek Kazanmak	Para Kazanmak	İtibar Kazanmak	Bilgi ve Beceri Kazanmak
χ^2	,467	2,398	,191	3,620	8,729
SD	2	2	2	2	2
p	,792	,301	,909	,164	,013

Üniversite okuma nedenleri arasında bilgi ve beceri kazanmak ile denetim odağı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ($p=0,013$, $p<0,05$) diğer nedenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3: Üniversite Okuma Nedenleri ve Denetim Odağı İlişkisi

	İş Bulmak		Meslek Kazanmak		Para Kazanmak		İtibar Kazanmak		Bilgi Ve Beceri Kazanmak	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Denetimli	174	178,35	180	189,35	173	174,76	178	184,94	175	188,01
İç-Dış Denetimli	90	170,22	99	171,18	87	170,05	90	162,17	88	152,44
Dış Denetimli	87	177,27	87	185,41	84	170,39	83	171,83	85	169,54
Total	351		366		344		351		348	

Sıra ortalamaları dikkate alındığında bilgi ve beceri kazanmak amacı ile üniversite okumak isteyen öğrencilerin daha içten denetimli bir yapıya sahip olmaları dikkat çekicidir. Çelik (1995) içten denetimli öğrencilerin akademik başarılarının dıştan denetimli öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Öğrencilerin üniversite tercihlerinde iş bulmak, meslek sahibi olmak, para kazanmak, itibar kazanmak gibi faktörler içinde denetim odağının pek etkisi görülmezken bilgi ve beceri kazanmak amacıyla üniversiteye giden öğrencilerin iç denetimli olması Çelik (1995)’in çalışmasının bulgularını destekler niteliktedir.

Tablo 4: Desteklenen Siyasi Görüş Denetim Odağı İlişkisi Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Muhafazakar	Milliyetçi	Liberal	Sosyal Demokrat	Sosyalist
χ^2	,250	2,627	,018	,611	2,751
SD	2	2	2	2	2
p	,882	,269	,991	,737	,253

Öğrencilerin sahip oldukları siyasi görüş ile denetim odağı arasındaki ilişki incelenmiş ancak analiz sonucunda aralarında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tablo 5: Desteklenen Siyasi Görüş Denetim Odağı İlişkisi

	Muhafazakar		Milliyetçi		Liberal		Sosyal Demokrat		Sosyalist	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Den.	166	166,94	166	174,95	166	169,30	166	173,42	166	177,70
İç-Dış Den.	92	167,34	92	172,58	92	170,57	92	164,11	92	157,95
Dış Den.	78	173,19	80	154,64	80	168,69	80	167,55	80	165,76
Total	336		338		338		338		338	

Sıra ortalamaları değerlendirildiğinde desteklenen siyasi görüş ile öğrencilerin sahip oldukları denetim odakları arasında kayda değer nitelikte bir fark olmadığı görülmektedir. Güldü ve Dönmez (2002) araştırmaları sonucunda aşırı sağ siyasal yönetime sahip öğrencilerin aşırı sola göre daha dıştan denetimli görünmekte olduğunu ve merkez siyasal tutumlara sahip öğrencilerin de aşırı sola göre daha dıştan denetimli olduğunu belirtmektedir.

Tablo 6: Dinlenen Müzik Türü ile Denetim Odağı İlişkisi Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Halk	Pop	Rock	Sanat	Arabesk	Dinsel	Yab. Pop	Yab. Rock	Klasik
χ^2	4,253	,642	,415	6,625	1,180	5,666	1,116	3,254	2,109
SD	2	2	2	2	2	2	2	2	2
p	,119	,725	,813	,036	,554	,059	,572	,197	,348

Öğrencilerin dinledikleri müzik türleri ile denetim odağı arasındaki ilişki incelenmiş ve 9 müzik türünden sadece sanat müziğinde bir farklılık gözlenmiştir ($p=0,036$, $p<0,05$).

Tablo 7: Dinlenen Müzik Türü ile Denetim Odağı İlişkisi

	Halk		Pop		Rock		Sanat		Arabesk	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Den.	174	179,55	178	182,28	173	175,34	170	173,36	169	167,33
İç-Dış Den.	93	182,14	95	172,49	88	172,10	87	178,75	85	159,07
Dış Den.	81	154,89	85	181,50	83	166,99	78	144,33	79	174,82
Total	348		358		344		335		333	

	Dinsel		Klasik		Yab.Rock		Yab.Pop	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Den.	166	162,62	173	175,18	170	170,42	168	163,17
İç-Dış Den.	79	147,58	85	161,74	82	153,55	82	160,02
Dış Den.	81	180,82	83	171,78	84	179,20	81	177,92
Total	326		341		336		331	

Sanat müziği dinleyen öğrencilerin sıra ortalamaları dikkate alındığında iç-dış denetimlilerin sanat müziğe olan ilgisinin iç ve dış denetimlilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca dinsel müzik

dinleyen öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmasa dahi sıra ortalamaları dikkate alındığında dış denetimlilerin dinsel müziğe olan ilgisinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Takip Edilen Sosyal Faaliyetler ile Denetim Odağı İlişkisi
Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sinema	Tiyatro	Konser	Spor
χ^2	1,657	5,018	1,779	,895
SD	2	2	2	2
p	,437	0,81	,411	,639

Öğrencilerin takip ettikleri sosyal faaliyetler (sinema, tiyatro, konser, spor karşılaşmaları) ile denetim odakları arasındaki ilişki incelenmiş ancak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 9: Takip Edilen Sosyal Faaliyetler ile Denetim Odağı İlişkisi

	Sinema		Tiyatro		Konser		Spor	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Denetimli	182	192,87	176	173,19	182	188,05	180	186,61
İç-Dış Denetimli	101	180,18	93	194,60	96	172,12	97	176,54
Dış Denetimli	88	178,47	83	163,23	84	178,02	85	176,33
Total	371		352		362		362	

Takip edilen sosyal faaliyetler açısından ele alınan öğrencilerin denetim odakları arasında, sıra ortalamaları dikkate alındığında dikkate değer nitelikte bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 10: İzlenen TV Programları ile Denetim Odağı İlişkisi
Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Haber	Tartışma	Ekonomi	Spor	Müzik	Yarışma	Belgesel	Film	Magazin
χ^2	1,676	5,332	1,564	2,957	1,120	,243	3,090	,833	2,896
SD	2	2	2	2	2	2	2	2	2
p	,433	,070	,457	,228	,571	,886	,213	,659	,235

Öğrencilerin izledikleri farklı TV programları (haber, tartışma, ekonomi, spor, müzik, yarışma, film, magazin) ile denetim odakları arasındaki ilişki incelenmiş ancak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Tablo 11: İzlenen TV Programları ile Denetim Odağı İlişkisi

	Haber		Tartışma		Ekonomi		Spor		Müzik	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Den.	182	190,14	180	191,30	178	180,90	180	187,78	181	183,30
İç-Dış Den.	101	185,83	92	165,24	89	165,30	98	185,84	97	175,24
Dış Den.	86	173,15	86	170,06	85	179,01	85	165,34	87	191,03
Total	369		358		352		363		365	

	Yarışma		Belgesel		Film		Magazin	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Den.	178	180,04	181	186,95	180	181,31	179	170,90
İç-Dış Den.	97	182,27	94	184,79	95	173,31	93	191,93
Dış Den.	83	175,09	86	164,34	85	186,81	86	183,97
Total	358		361		360		358	

İzlenen TV programı açısından ele alınan denetim odakları arasında, sıra ortalamaları dikkate alındığında dikkate değer nitelikte bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 12: Madde Kullanımı ile Denetim Odağı İlişkisi Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sigara	Alkol	Uyuşturucu
χ^2	2,551	2,883	3,872
SD	2	2	2
p	,279	,237	,144

Öğrencilerin madde kullanım alışkanlıkları (sigara, alkol, uyuşturucu) ile sahip oldukları denetim odakları arasındaki ilişki incelenmiş ancak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 13: Madde Kullanımı ile Denetim Odağı İlişkisi

	Sigara		Alkol		Uyuşturucu	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Denetimli	184	193,54	184	197,01	184	187,08
İç-Dış Denetimli	103	175,60	103	178,20	103	187,66
Dış Denetimli	90	195,07	90	184,97	90	194,47
Total	377		377		377	

Madde kullanımları açısından ele alınan denetim odakları arasında, sıra ortalamaları dikkate alındığında dikkate değer nitelikte bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 14: Ders Alışkanlıkları ile Denetim Odağı İlişkisi Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Ders Çalışma	Derse Devam Etme
χ^2	4,452	2,201
SD	2	2
p	,108	,333

Öğrencilerin dersleri takip etme durumu ve ders çalışma alışkanlıkları ile denetim odağı arasındaki ilişki incelenmiş ancak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Tablo 15: Ders Alışkanlıkları ile Denetim Odağı İlişkisi

	Ders Çalışma		Derse Devam Etme	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Denetimli	182	197,15	183	192,63
İç-Dış Denetimli	102	174,07	99	176,36
Dış Denetimli	87	176,66	87	178,78
Total	371		369	

Ders alışkanlıkları açısından ele alınan denetim odakları arasında, sıra ortalamaları dikkate alındığında dikkate değer nitelikte bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tablo 16: Boş Zaman Faaliyetleri ile Denetim Odağı İlişkisi
Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Spor Yapmak	Kültür Faal.	İnternet	Kitap Okumak	Sohbet
χ^2	8,191	3,276	,135	14,605	,696
SD	2	2	2	2	2
p	,017	,194	,935	,001	,706

Öğrencilerin boş zamanlarında yaptıkları spor, kültürel faaliyetler, internette gezinme, kitap okuma ve arkadaşlarla sohbet etmek gibi alışkanlıkları ile denetim odağı ilişkisi incelenmiş ve spor yapmak ($p=0,017$, $p<0,005$) ve kitap okumak ($p=0,001$, $p<0,005$) faaliyetlerine katılan öğrencilerin sahip oldukları denetim odakları arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 17: Boş Zaman Faaliyetleri ile Denetim Odağı İlişkisi

	Spor Yapmak		Kültür Faal.		İnternet		Kitap Okumak		Sohbet	
	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.	N	Sıra Ort.
İç Denetimli	182	199,73	179	187,55	180	182,24	181	203,41	181	188,72
İç-Dış Denetimli	99	173,60	94	164,87	96	178,33	98	160,19	101	184,21
Dış Denetimli	87	165,04	86	180,81	86	183,48	86	166,02	87	178,17
Total	368		359		362		365		369	

Spor yapan öğrencilerin sıra ortalamaları dikkate alındığında iç denetimli öğrencilerin dış denetimli öğrencilere kıyasla sportif faaliyetlere daha çok zaman ayırdığı görülmektedir. Kitap okumayı boş zaman faaliyeti olarak değerlendiren öğrencilerin sıra ortalamaları dikkate alındığında iç denetimli öğrencilerin iç-dış ve dış denetimli öğrencilere kıyasla kitap okumaya daha çok zaman ayırdıkları görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Denetim odağı kavramı uzun yıllardır araştırmacıların dikkatini çeken ve kişilik konusuna farklı bir bakış açısı getiren bir kavramdır. Kişiliği ele alması bağlamında birçok alanda çalışma konusu olan denetim odağı kavramı, yapılan bu çalışma kapsamında bir ülkenin gelecek nesillerini yetiştiren üniversitelerde uygulanmıştır. Üniversite eğitim sürecinde öğrencilerin denetim odaklarının keşfedilmesi ve denetim odaklarına etki eden etmenlerin tespit edilmesi bu öğrencilerin kendilerini ne yönde geliştirmeleri gerektiği konusunda bilgi sağlamamıza yardımcı olacaktır.

Bu amaçla yola çıkarak yapılan çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencilerinin neredeyse yarısının içten denetimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacıların yaptığı çalışma sonuçları iç denetimli bireylerin genel olarak daha başarılı, kendi yaşamını kontrol etmek isteyen, sorumluluk üstlenebilen, karar verme sürecine daha çok zaman harcayan bireyler olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgulara göre üniversite öğrencilerinin yarısının iç denetimli olması olumlu bir sonuçtur. Öğrencilerin diğer yarısı iç-dış ve dış denetimlidir. Bu öğrenciler başarılı olmaya ve sorumluluk almaya teşvik edilmeli, başarısızlıklarının nedenlerini çevresel faktörlere atfederek bir sonuca ulaşamayacakları konusunda bilgilendirilmeli ve gerek ailesi gerek öğretmenleri tarafından desteklenmelidir.

Öğrencilerin denetim odakları tespit edildikten sonra ilk olarak üniversite okuma nedenleri (iş bulmak, meslek kazanmak, itibar kazanmak, para kazanmak, bilgi ve beceri kazanmak) ile denetim odağı ilişkisi incelenmiş bilgi ve beceri kazanmak amacı ile üniversite okumak isteyen öğrencilerin daha içten denetimli bir yapıya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Grimes ve diğerlerinin (2004) yaptığı çalışmada dış denetimli öğrenciler başarısızlıklarından daha çok öğretmenlerini sorumlu tutarken iç denetimli öğrenciler öğretmenlerini başarılı bulmakta ve başarısızlıklarının sorumluluğunu üstlenmektedir. Çalışmamızın bulguları bu sonucu destekler niteliktedir. İç denetimli öğrencilerin bilgi ve beceri kazanmak amacı ile üniversite okumaları, kendilerini geliştirmek istemeleri para ve itibar kazanmayı ikinci planda tutmaları eğitimin tutarlılığı açısından önemli bir sonuçtur.

Öğrencilerin denetim odakları ile dinledikleri müzik türleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde iç-dış denetimlilerin sanat müziğe olan ilgisinin iç ve dış denetimlilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca dinsel müzik dinleyen öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmasa dahi sıra ortalamaları dikkate alındığında dış denetimlilerin dinsel müziğe olan ilgisinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Can ve Levendoğlu (2002:240) Geleneksel Türk Sanat Müziğinin yapısında çeşitli kavim, soy, ülke, bölge, şehir adları ve farklı dillere ait bir takım kelimeler bulunduran bazı terimler Türkler'in tarih boyunca yaşamış olduğu ve kimi zaman birbirleriyle anlaşılan, kimi zaman ise çatışan birçok farklı kültür ve insan topluluğunun yer aldığı geniş bir coğrafyayı ortaya koyduğunu belirtmektedir. İç-dış denetimliler daha çok denge unsuruna önem veren her iki denetim odağını da kişiselleştiren bir yapıya sahiptir. Türk Sanat

Müziğinin de farklı kültürlerin kaynaşmışlığını barındıran bir yapıda olması iç-dış denetimli öğrencilerin Türk Sanat Müziğine önem vermesini bir nebze açıklamaktadır.

Son olarak öğrencilerin denetim odakları ile boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler arasındaki ilişki incelenmiş ve iç denetimli öğrencilerin iç-dış ve dış denetimli öğrencilere kıyasla sportif faaliyetlere ve kitap okumaya daha çok zaman ayırdığı tespit edilmiştir. Üniversite okuma nedenleri arasında iç denetimli öğrencilerde bilgi ve beceri edinmenin ön plana çıkması ve boş zaman değerlendirmede yine iç denetimlilerin spor yapmayı ve kitap okumayı ön planda tutması birbiri ile tutarlı sonuçlardır. İç denetimliler kişisel gelişimlerine önem vermeleri ve başarı için kişisel çabalarının önemli olduğunu düşünmeleri nedeniyle boş zamanlarında da kendilerini geliştirebilecekleri faaliyetlere ağırlık vermekte internette gezinmek ve sohbet etmek gibi faaliyetleri ikinci planda tutmaktadır.

Öğrencilerin denetim odakları ile desteklediği siyasi görüş, takip ettikleri sosyal faaliyetler, ders takibi ve ders çalışma alışkanlıkları, izledikleri TV programları, madde kullanımı alışkanlıkları gibi farklı değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş ancak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Yapılan çalışma sonucu üniversite öğrencilerinin denetim odakları birtakım değişkenler yardımı açıklanmaya çalışılmıştır. Bir bireyin kişiliğini ortaya koymak için birçok faktörü göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin denetim odağına etki eden, aile yapısı, okul ortamı, arkadaş çevresi, yaşam standartları, çocukluk dönemi vb. gibi birtakım değişkenler ile destek niteliğinde çalışmalar yapılması daha sağlam ve güvenilir sonuçlara ulaşmada yardımcı olacaktır. Unutulmamalıdır ki kişiliği belirli kalıplar üzerine koymak neredeyse imkansızdır. Bu nedenle kişilerin sadece iç denetimli veya dış denetimli olarak algılanmaması, elde edilen bulgular doğrultusunda hangi yönde kendini geliştirmesi gerektiği konusunda bilgi vermesi açısından yapılan ve yapılacak olan çalışmalar önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

1. AKIN, Ahmet (2007), "Akademik Kontrol Odağı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:3, Sayı:34, 9-17.
2. ALİSİNANOĞLU, Fatma (2003), "Çocukların Denetim Odağı ile Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 97-108.
3. ANDERSON, Carl. R. and Craig Eric Schneier, (1978), "Locus of Control, Leader Behavior and Leader Performance Among Management Students", *The Academy of Management Journal*, Vol. 21, No. 4, 690-698.

4. BASIM, H. Nejat, Fatih Çetin, Cem Harun Meydan (2009), “Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Vol. 21, 57-69.
5. BERNARDI, Richard A. (2001), “A Theoretical Model for The Relationship Among Stress, Locus of Control and Longevity”, *Business Forum*, 26: 27-33.
6. CAN, M. Cihat ve Nazife Oya Levendoğlu (2002), “Geleneksel Türk Sanat Müziği Terminolojisinde Çok Kültürlü Unsurlar”, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:22, Sayı:3, 239-245.
7. ÇELİK, Hakan (1995) “Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağının Üniversite Tercih Sıralamasına ve Başarısına Etkisi”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
8. DAĞ, İhsan (1991), “Rotter'ın İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliliği”, *Psikoloji Dergisi*, Cilt:7, Sayı:26, 10-16.
9. DERELİOĞLU, Yasemin (2004), “Üniversite Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme İle Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
10. DERYAKULU, Deniz (2002), “Denetim Odağı ve Epistemolojik İnançların Öğretim Materyalini Kavramayı Denetleme Türü ve Düzeyi İle İlişkisi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, No. 22, 55-61.
11. DÖNMEZ, Ali (1983), “Denetim Odağı (Locus of Control) ve Çevre Büyüklüğü”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 1, 37- 47.
12. DÖNMEZ, Ali (1987), “Denetim Odağı: Temel Araştırma Alanları”, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19(1), 260-275.
13. DURAK, Hatice (1997), “Ankara Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Özsayı Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeyleri Arasındaki İlişki”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
14. GORDON, Courtney P. (1996), “Adolescent Decision Making: Abroadly Based Theory and Its Application to The Prevention of Early Pregnancy”, *Adolescence*, 31, 123: 561- 585. Aktaran: Candangil, Seçil Özcan. ve Ceyhan, A.Aykut, (2006), Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Sayı ve Stres Düzeyleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2, 71-87.

15. GRIMES, Paul W., Meghan J. Millea and Thomas W. Woodruff (2004), “Who’s to Blame? Student Evaluation of Teaching and Locus of Control”, *The Journal of Economic Education*, Vol.35, No.2, 129-147.
16. GÜLDÜ, Özgür ve Ali Dönmez (2002), “Aşırı Uçlarda Siyasal Tutumlara Sahip Üniversite Öğrencilerinin Bazı Psikolojik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:35, Sayı:1-2, 129-142.
17. GÜROL, Yonca and Nuray Atsan (2006), “Entrepreneurial Characteristics Amongst University Students”, *Education and Training*, Vol. 48 No. 1, 25-38.
18. KÜÇÜKKARAGÖZ, Hadiye (1998), “İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
19. LEONTOPOULOU, Sophia (2006), “Resilience of Greek Youth At An Educational Transition Point: The Role Locus of Control And Coping Strategies As Resources”, *Social Indicator Research*, Vol.76, No.1, 95-126.
20. LIFSHITZ, Michala (1973), “Internal-External Locus of Control Dimension As a Function of Age And Socialization Milieu”, *Child Development*, Vol.44, No.3, 538-546.
21. MOORHEAD, Gregory and Griffin, Ricky.W. (1992), *Organizational Behaviour*, Third Edition, Houghton Mifflin Company, Boston.
22. RICH, H. Lyndall and Andrew J. Bush (1978), “An Investigation of The Joint Influence of Faculty Control And Student Locus of Control Reinforcement on Instructional Evaluation”, *The Journal of Educational Research*, Vol.71, No.4, 194-197.
23. ROTTER, Julian B. (1989), “Internal Versus External Control of Reinforcement A Case History of a Variable”, *American Psychologist*, Vol 44(4), 625-626.
24. SARDOĞAN, Mehmet E. ve Canani Kaygusuz ve T. Fikret Karahan (2006), “Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı Düzeylerine Etkisi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 184-194.
25. SOLMUŞ, Tarık (2004), “İş Yaşamı, Denetim Odağı ve Beş Faktörlük Kişilik Modeli”, *Türk Psikoloji Bülteni*, Cilt:10, Sayı:34-35, 196-205.
26. TÜMKAYA, Songül (2000), “İlkokul Öğretmenlerindeki Denetim Odağı Ve Tükenmişlikle İlişkisi”, *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:8, 1-8.
27. WATKINS, David (1987), “Locus of Control: A Relevant Variable at Tertiary Level”, *Higher Education*, Vol.16, No.2, 221-229.

28. WOOD, April Moy, Coleen Saylor and Jayne Cohen (2009), “Locus of Control and Academic Success Among Ethnically Diverse Baccalaureate Nursing Students”, *Nursing Education Perspectives*, Vol.30, No.5, 290-294.
29. YAĞIŞAN, Nihan ve Ali Murat Sünböl ve Özgöl Bike Yücalan (2007), “Eğitim Faköltesi Güzel Sanatlar Ve Diğer Bölüm Öğrencilerinin Benlik İmgesi Ve Denetim Odaklarının Karşılaştırılması”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:17, 595-607.
30. YAZICIOğLU, Yahői ve Samiye Erdoğan (2007), *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.